

Çocukluk örselenme yaşantılarının otobiyografik anı özellikleriyle ilişkisinde otobiyografik bellek işlevlerinin aracı rolü

Gülşen Kaynar¹, Nurhan Er²

Anahtar kelimeler

çocukluk çağı
örselenmeleri,
otobiyografik anı
ayrıntıları, otobiyografik
bellek işlevleri

Key words

childhood trauma,
autobiographical
memory details,
autobiographical
memory functions

Öz

Bu çalışmanın temel amacı, çocukluk örselenme yaşantıları, otobiyografik bellek işlevleri ve olumlu, olumsuz çocukluk anı ayrıntıları arasındaki ilişkileri incelemektir. Çalışmanın örneklemini, Ankara Üniversitesi'nde lisans düzeyinde öğrenim gören 169 katılımcıdan oluşmuştur. Katılımcılara, Demografik Bilgi Formu, Otobiyografik Bellek Özellikleri Ölçeği (OBÖÖ), Otobiyografik Bellek İşlevleri Ölçeği (OBİÖ) ve Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) uygulanmıştır. Çocukluk örselenme yaşantıları, otobiyografik bellek işlevleri ve olumlu, olumsuz otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkiler yol analiziyle; modeldeki aracı ilişkiler Bootstrapping yöntemiyle incelenmiştir. Yol analizleri ile yapılan model sonuçlarına göre, çocukluk örselenme yaşantıları otobiyografik bellek işlevlerinden geçmişle yüzleşmeyi olumlu; duygudurum düzenlemeyi ise olumsuz yönde anlamlı bir şekilde yordamıştır. Geçmişle yüzleşme, olumsuz çocukluk anı ayrıntılarını, duygudurum düzenleme ise olumlu çocukluk anı ayrıntılarını olumlu yönde anlamlı bir şekilde yordamıştır. Ek olarak, çocukluk örselenme yaşantıları ve olumlu, olumsuz çocukluk anı ayrıntıları arasında otobiyografik bellek işlevlerinden geçmişle yüzleşme ve duygudurum düzenlemenin aracı rolü olduğu görülmüştür. Bu çalışma çocukluk örselenme yaşantıları ile otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkide otobiyografik bellek işlevlerinin önemli bir rolü olduğunu göstermektedir.

Abstract

The mediating role of autobiographical memory functions in the relationship between childhood traumas and autobiographical memory characteristics

The main aim of this study was to examine relationships between childhood traumas, autobiographical memory functions and positive, negative childhood memory details. The sample of this study included 169 undergraduate students from Ankara University. The Demographic Information Form, Autobiographical Memory Characteristics Questionnaire, Autobiographical Memory Functions Questionnaire, Childhood Trauma Questionnaire were administered to the participants. The relationships between childhood traumas, autobiographical memory functions and positive, negative autobiographical memory details were examined through path analysis and the mediation in the path model was examined through Bootstrapping method. The findings indicated that childhood traumas predicted positively facing with the past and negatively the mood regulation. Facing with the past predicted negative childhood memory details; mood regulation predicted positive childhood memory details. In addition, facing with the past and mood regulation functions mediated the relationships between childhood traumas and positive, negative childhood memory details. This study seems important in terms of revealing that autobiographical memory functions played a critical role in the relationships between childhood traumas and autobiographical memory details.

Kaynar, G. ve Er, N. (2018). Çocukluk örselenme yaşantılarının otobiyografik anı özellikleriyle ilişkisinde otobiyografik bellek işlevlerinin aracı rolü. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(2), 77-87.

✉ gulsenkaynar_89@hotmail.com

¹ Arş. Gör., ² Prof., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-
Coğrafya Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Sıhhiye/Ankara, 06100

Geliş tarihi: 20.05.2018

Kabul tarihi: 20.06.2018

Kişisel bilgileri ve deneyimleri uzun süre hatırlama kapasitesi insanın eşsiz bir özelliğidir (Conway, 2005). İnsanlar yaklaşık üç yaşında kişisel geçmişleri hakkında düşünmeye ve konuşmaya başlamaktadırlar (Bluck ve Alea, 2009). Bireyin geçmiş deneyimleri hakkında düşünmesi ve konuşması, otobiyografik hatırlamaları ile gerçekleşmektedir. Otobiyografik bellek, genel olarak bir kişinin deneyimlerini ya da bu deneyimlere ait temsillerini içeren anılar olarak tanımlanabilir (Er, Hoşrik, Ergün ve Şerif, 2008; Rubin, 2005; Williams ve Broadbent, 1986).

Otobiyografik bellek alanyazınında araştırmacılar otobiyografik belleğin yapısını ve sistemini anlamaya çalışırken daha çok otobiyografik anı özellikleri (ayrıntılı, canlı ve net hatırlanması; önemi ve etkisi, yeniden yaşanması vb.) gibi anıların nasıl hatırlandığı üzerine yoğunlaşmaktadırlar (Conway, 1996; Gülgöz ve Rubin, 2001). Böylece, otobiyografik bellek araştırmaları çoğu kez insanların otobiyografik anılarını ‘nasıl’ ve ‘ne kadar’ hatırladığına odaklanmaktadır (Bluck ve Alea, 2009). Bununla birlikte, alanyazında insanların kişisel anılarını hangi neden ve motivasyonlarla hatırladığını ele alan sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Otobiyografik hatırlamaların “nasıl” olduğu sorusu kadar “neden” olduğu sorusunun da önemli olduğunu vurgulayan araştırmacılar otobiyografik bellek işlevlerine odaklanmışlardır (Bluck, 2003, 2009; Bluck ve Alea, 2009; Webster, 2003).

Otobiyografik bellek işlevleri, bireylerin otobiyografik anılarını ve geçmişi hangi neden ve motivasyonlarla hatırladıklarına işaret etmektedir. Araştırmacılar otobiyografik belleğin farklı işlevlerini tanımlamış olmasına karşın, alanyazındaki yaygın görüşe göre tanımlanan her bir işlevin temelde üç genel kategoriye girdiği görülmektedir: yönlendirme, sosyal ve benlik (Bluck, 2003; Bluck, Alea, Habermas ve Rubin, 2005). Yönlendirme işlevi, bireylerin problemlerini çözmek; düşünce ve davranışlarına rehberlik etmesi için otobiyografik anılarından yararlanmalarını içermektedir (Pillemer, 2003). Bu işleve göre, otobiyografik bellek bireylerin var olan problemlerini çözmek amacıyla eski bilgiden yeni sorular sormasını ve gelecek olayları öngörmesini sağlamaktadır (Bluck ve ark., 2005). Sosyal işlev ise, bireyin diğer kişilerle sosyal bir ilişki, yakınlık, empati kurmak ve bu sosyal ilişkileri sürdürmek amacıyla kişisel anılarını paylaşmasını içermektedir; aynı zamanda diğerleriyle paylaşmasa da sevdiği kişilerle ilgili anılarını da içermektedir (Rasmussen ve Habermas, 2011). Benlik işlevine göre, otobiyografik bellek bireyin bir benlik kavramı geliştirmesini ve geliştir-

diği benlik kavramını zaman içinde korumasını sağlamaktadır (Bluck ve ark., 2005; Conway, Singer ve Tagini, 2004; Conway, 2005). Alanyazındaki üçlü yapıya karşın, ülkemizde otobiyografik bellek işlevlerini değerlendirmek amacıyla Er ve Yaşın (2016) tarafından geliştirilen Otobiyografik Bellek İşlevleri Ölçeği’nin benlik, ipucu temelinde hatırlama, duygudurum düzenleme, geçmişten ders alma, geçmişle yüzleşme olmak üzere beş faktörlü bir yapıya uygun olduğu görülmüştür. Ülkemizde ortaya çıkan beş faktörlü yapı alanyazında önerilen ve kabul gören üçlü yapıdan farklı görünmekle birlikte, söz konusu beş faktörü oluşturan maddeler içerik olarak otobiyografik bellek işlevleri yazınında yer alan üç boyut ile benzerlik göstermektedir. Diğer yandan, otobiyografik bellek işlevlerini açıklamaya yönelik elde edilen beş ayrı boyutun kültüre özgü olması ve kuramsal alt yapının geliştirilmesi açısından önemli olabileceği düşünülmektedir (Er ve Yaşın, 2016).

Otobiyografik bilgiler, benliği tehdit eden olumsuz koşullar altında özellikle önemli olabilir (Robinson, 1986). Araştırmacılara göre, otobiyografik belleğin duygu düzenleme, tutarlı bir benlik algısını sürdürme gibi işlevleri öz düzenleme (self regulation) için koruyucu birer etken olabilmektedir (Pasupathi, 2003; Wilson ve Ross, 2003). Böylece otobiyografik belleğin benlikle ilişkili olduğu ve gelecek plan ve eylemlere rehberlik etmede kullanıldığı fikri hep tekrarlanmış ve kabul görmüştür (Boyras ve Er, 2007, Conway ve Pleydell-Pearce, 2000; Pillemer, 2003). Bununla birlikte, otobiyografik anıların bireyin yaşamında hangi işlevlere hizmet ettiği görgül çalışmalarla yeterince ele alınmamıştır (Er ve Yaşın, 2016). Örneğin, otobiyografik bellek işlevleri için önerilen üçlü yapı, farklı tür (olumlu ve olumsuz) otobiyografik anıların hangi işlevlere hizmet ettiğini göstermemektedir. Aynı zamanda, farklı tür otobiyografik anıların işlevlerini karşılaştıran sınırlı sayıda çalışma olduğu dikkati çekmektedir (Rasmussen ve Berntsen, 2009).

Araştırmalar otobiyografik bellek işlevlerinin olmanın türü (Waters, Bauer ve Fivush, 2014), yaş (Bluck ve Alea, 2008), kültür (Wang, Koh, Song ve Hou, 2015) ve iyi oluş (Waters, 2014) ile anlamlı ilişkiler gösterdiğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte, otobiyografik anı özellikleri ve travmatik yaşantılar arasındaki ilişkiyi sınavan çok sayıda görgül çalışma (Crane ve ark., 2014; Griffith ve ark., 2016; Kaynar ve Er, 2015) olmasına karşın, otobiyografik bellek işlevleri ile travmatik yaşantılar arasındaki ilişkiyi ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Otobiyografik anıların hangi işlevlere hizmet ettiği sorusunun otobiyografik belleğin gelişimini dikkate alan bir yaklaşımla daha kapsamlı değerlendirilebileceği; dolayısıyla çocukluk örseleyici yaşantıların otobiyografik bellek işlevlerini şekillendirmede önemli bir rolü olacağı düşünülmektedir. Nelson ve Fivush'un (2004) gelişimsel yaklaşımına göre otobiyografik bellek gelişimsel olarak dil becerileri, sosyal etkileşim, kültür ve benlik gelişimi süreçleriyle iç içedir; otobiyografik belleğin işlevlerinden biri olan benlik algısı birçok sosyal deneyimin bir ürünüdür. Fivush (1998) tutarlı bir benlik algısının otobiyografik anılarla birlikte çocuklarda gelişmeye başladığını; Bluck ve Habermas (2001) ise bu gelişimin ergenlik boyunca devam ettiğini belirtmişlerdir. Çocuklar konuşmaya başlar başlamaz sözel olarak kişisel geçmişlerine başvurumaktadırlar (Hudson, 1990, akt. Nelson ve Fivush, 2004). Bununla birlikte, otobiyografik bellek gelişiminde önemli bir rolü olduğu düşünülen çocukluk dönemindeki sosyal etkileşimler, çocuğun otobiyografik anılarına ne kadar başvuracağını etkileyebilmektedir. Örneğin, yapılan bir çalışmada, erken dönemde geçmiş olayları çocuklarıyla daha ayrıntılı konuşan ebeveynlerin çocuklarının daha sonraki yıllarda otobiyografik anıları daha ayrıntılı hatırlama eğiliminde oldukları ortaya konmuştur (Fivush, Haden ve Reese, 2006). Buna karşın, çocukluk dönemindeki travmatik yaşantılar ise daha sonra bireyin bir duygu düzenleme stratejisi olarak otobiyografik anılarını daha genel hatırlama eğilimi geliştirmesine zemin hazırlamaktadır. Ayrıca, bireyler çocuklukta travmatik deneyimlerin ortaya çıkardığı olumsuz duyguları azaltmak için daha genel kodlamayı ve geri getirmeyi öğrenmekte ve bu duygu düzenleme stratejisini yetişkinliğe taşımaktadırlar (Williams, 1996). Alanyazında, travmatik deneyimi olan bireylerin olmayanlara göre otobiyografik anılarını daha genel hatırlama eğiliminde olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Burnside, Startup, Byatt, Rollinson ve Hill, 2004; Crane ve ark., 2014; Griffith ve ark., 2016).

Williams'ın (1996) genel hatırlama denencesi göz önüne alındığında, otobiyografik belleğin gelişiminde önemli olduğu düşünülen çocukluk dönemi örseleyici yaşantılar, otobiyografik anıların nasıl hatırlanacağını (örn., ayrıntılı hatırlanması) etkilerken otobiyografik anıları hatırlama motivasyonları (örn., duygudurum düzenleme) bu ilişkiye aracılık edebilir. Böylece mevcut çalışmada çocukluk örselenme yaşantılarının otobiyografik anı ayrıntıları ile ilişkisinin otobiyografik bellek işlevleri aracılığıyla olması beklenmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, çocukluk örselenme yaşantıları, otobiyografik bellek işlevleri ve otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkileri incelemektir. Ek olarak, alanyazında farklı anı türleri (olumsuz ve olumlu) ile otobiyografik bellek işlevleri arasındaki ilişkileri ele alan sınırlı sayıda çalışmadan hareketle, mevcut çalışmada çocukluk örselenme yaşantıları, otobiyografik bellek işlevleri ve otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkiler olumsuz ve olumlu çocukluk anıları temelinde incelenecektir.

Yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda, çocukluk örselenme yaşantıları, otobiyografik bellek işlevleri, olumlu ve olumsuz çocukluk otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkilerin yazarlar tarafından önerilen modelde yol analizi ile incelenmesi amaçlanmaktadır. Buradan hareketle, (1) çocukluk örselenme yaşantılarının otobiyografik bellek işlevleri ve çocukluk otobiyografik anı ayrıntılarını yordayacağı (2) otobiyografik bellek işlevlerinin çocukluk otobiyografik anı ayrıntılarını yordayacağı (3) çocukluk örselenme yaşantıları ile çocukluk otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkide otobiyografik bellek işlevlerinin aracı rolü olacağı beklenmektedir.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırmaya üniversite öğrencisi olan, 165'i kadın (% 87.77), 23'ü erkek (%12.23) olmak üzere 18-29 yaş (Ort=19.99, S=2.14) arası 188 gönüllü katılmıştır. Dışlama kriteri (herhangi bir psikiyatrik /nörolojik tanıya sahip olmak) gereği 4 katılımcı analize dahil edilmemiştir. Ayrıca, katılımcılardan 10 kişi çalışmanın amacı gereği hatırlamaları istenen olumsuz çocukluk anılarını hatırlamamaları nedeniyle analize dahil edilememiştir. Buna ek olarak, 5 katılımcı veri temizleme aşamasında gerekli olan istatistiksel ölçütleri karşılamadığı için veri setine dahil edilmemiştir. Son aşamada analizler 169 kişi ile yürütülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Otobiyografik Bellek İşlevleri Ölçeği (OBİÖ) Bireylerin kişisel anılarını ve geçmişini düşünme ve hatırlama nedenlerini değerlendirmek amacıyla Er ve Yaşın (2016) tarafından geliştirilmiştir. OBİÖ, 41 maddeden oluşan bir kendini bildirim ölçeğidir ve 5'li Likert tipi (1 = benim için hiç uygun değil, 5 = benim için tamamen uygun) ölçek üzerinden derecelendirilmektedir. Ölçeğin geçmişle yüzleşme, ipucu temelinde geçmiş hatırlama, duygudurum

düzenleme, benlik ve geçmişten ders alma olmak üzere beş alt boyutu bulunmaktadır. “Geçmişle yüzleşme” alt boyutu bireylerin yaşantılarını sorgulamak ve geçmiş yaşam olaylarıyla yüzleşmek amacıyla geriye dönüp geçmişlerini düşünmelerini içermektedir. “İpucu temelinde geçmiş hatırlama” alt boyutu bireylerin hatırlatıcı ipuçlarıyla karşılaştıkları zaman geriye dönüp geçmiş yaşamlarını düşündüklerini ifade etmektedir. “Duygudurum düzenleme” alt boyutu bireylerin şimdiki zamandaki duygu durumlarını dengelemek amacıyla geçmiş yaşamlarını düşündüklerini ifade etmektedir. “Benlik” alt boyutu bireylerin kendilik değerlendirmelerini yapmak amacıyla geçmiş yaşam olaylarını gözden geçirdiklerini ifade etmektedir. “Geçmişten ders alma” bireylerin şimdiki zamandaki davranışlarını ve gelecek planlarını düzenlemek amacıyla geçmiş yaşam olaylarını dikkate almalarını içermektedir. Ölçek, “*Bir problemle karşılaştığımda, daha önce bununla nasıl baş ettiğimi anlamak için, geriye dönüp hayatımı düşünürüm.*”, “*Çocukluk yaşantımda bir şeylerin eksik olduğunu hissettiğimde, geriye dönüp hayatımı düşünürüm.*”, “*Çok bunaldığım anlarda güzel şeyler hatırlayıp mutlu olmak için, geriye dönüp hayatımı düşünürüm.*” gibi maddeleri içermektedir. İç tutarlılık katsayısı tüm ölçek için $\alpha = .93$ olarak, alt ölçekler için ise $\alpha = .79$ ile $.84$ arasında hesaplanmıştır.

Otobiyografik Bellek Özellikleri Ölçeği (OBÖÖ). Kişilerin hatırladığı anıların özelliklerini değerlendirmek amacıyla Er ve Uçar (2004) tarafından geliştirilen Otobiyografik Bellek Ölçeği kapsamlı bir görüşme formudur. Otobiyografik Bellek Özellikleri Ölçeği ise söz konusu formun içerisinde yer alan; kişinin anılarını kendisinin değerlendirmesine olanak sağlayan 25 maddeden oluşan 7’li Likert tipi (1= hiç, 7= çok) bir ölçektir. Ölçeğin alt boyutları anı ayrıntıları, flaş anı, anının önem ve etkisi, anı tekrarı ve anının bütünselliğidir. Ölçek, “*Bu anınızı ne sıklıkta hatırlarsınız?*” “*Genel olarak bu anıyı ne kadar iyi; canlı, ayrıntılı ve net hatırlayabildiniz?*” “*Bu anıyı düşündüğünüzde bu anıdaki olayı ne oranda yeniden yaşadığınızı hissediyorsunuz?*” gibi maddeleri içermektedir. Bu ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması anının canlı, net, ayrıntılı hatırladığını göstermektedir. Bu çalışmada ölçekten alınan toplam puanlar kullanılmış ve anı ayrıntıları olarak adlandırılmıştır. Ölçek, katılımcılara hatırladıkları anı temelinde her bir maddeyi kendilerine en uygun şekilde derecelendirmeleri yönüyle verilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı tüm ölçek için $\alpha = .94$ olarak

bulunurken, alt ölçekler için $\alpha = .84$ ile $.96$ arasında değişmektedir (Kaynar ve Er, 2015).

Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ). Çocukluk dönemindeki örselenme yaşantılarını taramak amacıyla Bernstein ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilmiştir. ÇÖYÖ, 40 maddeden oluşan 5’li Likert tipi (1= hiçbir zaman, 5= çok sık) bir kendini bildirim ölçeğidir. Aslan ve Alparslan (1999) tarafından Türkçeye uyarlanmış ölçeğin geçerlik güvenilirlik çalışmasında; duygusal istismar ve ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar olmak üzere üç alt ölçek elde edilmiştir. Ölçek, “*Ben çocukken ailemde birileri bana vurur ya da beni döverdi.*”, “*Ben çocukken, ailemdeki kişiler ne yaptığımın ilgilenir gibi gözükmezler ya da ne yaptığımı bilmezlerdi*” gibi maddeleri içermektedir. Bu ölçekten alınan yüksek toplam puanlar çocukluk döneminde örselenme yaşantılarının daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada ölçekten alınan toplam puanlar kullanılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı bütün ölçek için $\alpha = .96$ olarak, alt ölçekler için ise $\alpha = .94$ - $.96$ arasında hesaplanmıştır.

İşlem

Çalışma, Ankara Üniversitesi Etik Kurul onayı alınarak yürütülmüştür. Katılımcılar gönüllülük esasına dayanarak ve araştırma hakkında bilgilendirildikten sonra çalışmaya katılmışlardır. Araştırmada katılımcılardan iki tür anı (olumsuz ve olumlu çocukluk anıları) hatırlamaları; ardından her bir anıyı OBÖÖ’yü doldurarak değerlendirmeleri; son olarak OBİÖ doldurmaları istenmiştir. Olumlu ve olumsuz çocukluk anılarının hatırlatılması amacıyla aşağıdaki yönergeler kullanılmıştır:

Olumsuz Çocukluk Anısı Araştırmanın ilk adımında hem çocukluk örselenme yaşantılarını değerlendirmek hem de olumsuz çocukluk anılarını hatırlatmak amacıyla katılımcılara Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) verilerek ölçeği eksiksiz tamamlamaları ve bu esnada akla gelen olumsuz bir çocukluk anısını hatırlamaları istenmiştir.

Olumlu Çocukluk Anısı Katılımcılara, olumlu çocukluk anılarını hatırlatmak amacıyla ikinci bir yönerge [“*Şimdi lütfen, çocukluk döneminde yaşadığınız olumlu bir anınızı düşünün (örn., arkadaşlık, sevdiğiniz oyun vb.)*”] verilmiş ve katılımcılardan bununla ilgili bir anı düşünmeleri istenmiştir.

Araştırmada farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencilerine ulaşılarak uygulamalar yürü-

tülmüştür. Bununla birlikte, araştırmanın çoğunlukla psikoloji öğrencileri ile yürütülmesi nedeniyle psikoloji bölümündeki dengesiz cinsiyet dağılımı örneklemin cinsiyet dağılımını da olumsuz olarak etkilemiştir.

Oturum sonunda uygulamacılar tarafından yönergeyle uyumlu olmayan anı hatırladıklarını bildiren katılımcılar çalışmaya dahil edilmemiştir. Katılımcılar aktarılan bu süreci ortalama 30 dakikada tamamlamışlardır. Uygulama sonunda herhangi bir sıkıntı duyan katılımcıların araştırmacılara ulaşabileceği söylenerek araştırmacıların iletişim bilgileri verilmiştir.

İstatistiksel Analiz

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda, çocukluk örselenme yaşantıları, otobiyografik bellek işlevleri ve otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkileri test etmek için SPSS 21 ve AMOS 21 paket programları kullanılmıştır. Çocukluk örselenme yaşantıları, otobiyografik bellek işlevleri ve otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi ile değişkenler arasındaki yollar belirlenerek oluşturulan model yol analizleriyle test edilmiştir.

Yol analizleri sonucunda önerilen modellerin veri ile ne kadar uyumlu olduğunu belirlemek amacıyla çeşitli uyum indeksleri kullanılmaktadır. Bu çalışmada yaygın olarak kullanılan χ^2 (Ki-kare), χ^2/sd , GFI (Goodness of Fit Index- Uyum İyiliği İndeksi), AGFI (Adjustment Goodness of Fit Index- Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi), CFI (Comparative Fit Index- Karşılaştırmalı Uyum İndeksi) ve RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation- Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü) uyum indeksleri kulla-

nlmıştır. CFI ve GFI için .90 ve üzeri; AGFI için .85 ve üstü; RMSEA için .08 ve altı; χ^2/df için 5'ten küçük değerler iyi ya da kabul edilebilir uyum indeksi değerleri olarak belirlenmiştir (Byrne, 2016; Hu ve Bentler, 1999; Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003).

BULGULAR

Çocukluk örselenme yaşantıları, otobiyografik bellek işlevleri ve otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile belirlenmiş (bkz. Tablo 1) ve korelasyon analizi sonucu aralarında anlamlı ilişkiler bulunan tüm değişkenler ve bu değişkenler arasındaki yollar belirlenerek model oluşturulmuştur. Daha sonra modeldeki anlamsız ilişkiler çıkartılarak model tekrar test edilmiş ve tüm ilişkilerin anlamlı olduğu son model Şekil 1'de gösterilmiştir.

Bu çalışmada, çocukluk örselenme yaşantıları, otobiyografik bellek işlevleri, olumsuz ve olumlu çocukluk otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkilerin ve aracı rollerin belirlenmesi amacıyla yazarlar tarafından oluşturulan hipotezler yol analizleri aracılığıyla test edilmiştir. Model için yol analizleri sonuçları χ^2 , serbestlik derecesi (sd), χ^2/sd , GFI, AGFI, CFI, RMSEA değerleriyle birlikte Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, model için $\chi^2 (5, N = 169) = 29.77, p < .05$ olarak bulunmuştur. Ki-kare değeri incelendiğinde modelde bu değerlerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve modelin veriye uyum göstermediği gözlenmektedir. Diğer uyum indeksleri değerlendirildiğinde, GFI değeri (.94) kabul edilebilir uyuma işaret etmektedir. Bununla birlikte, AGFI, CFI ve RMSEA değerleri (sırasıyla .81, .74 ve .17) kabul

Tablo 1. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Çocukluk Örselenme Yaşantıları	1							
2. Geçmişle Yüzleşme	.20**	1						
3. İpucu Temelinde Hatırlama	-.19*	.58**	1					
4. Duygudurum Düzenleme	-.32**	.20**	.39**	1				
5. Benlik	.02	.56**	.41**	.23**	1			
6. Geçmişten Ders Alma	-.04	.70**	.50**	.42**	.58**	1		
7. Olumsuz Çocukluk Anı Ayrıntıları	.30**	.30**	.13	-.10	.31**	.19*	1	
8. Olumlu Çocukluk Anı Ayrıntıları	-.19*	.07	.21**	.36**	.12	.19*	.18*	1

* $p < .05$, ** $p < .01$.

Tablo 2. Uyum İndeksi Değerleri

	X^2	sd	X^2/sd	GFI	AGFI	CFI	RMSEA
Model 1	29.77	5	5.95	.94	.81	.74	.17
Model 2 (1 hata ilişkilendirmesi)	15.03	4	3.76	.97	.87	.88	.13

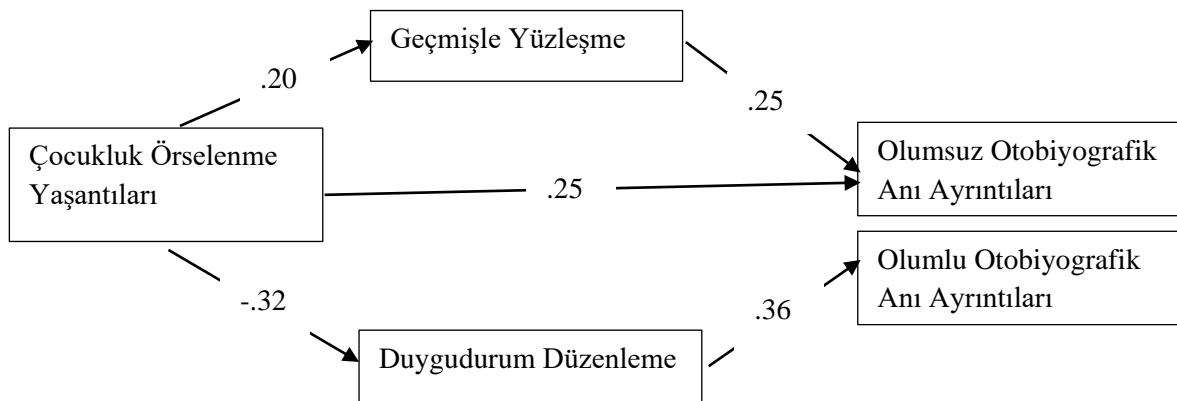
edilebilir uyum değerlerini (AGFI için .85 ve üstü; CFI için .90 ve üstü; RMSEA .08 ve altı) karşılamaktadır. X^2/sd değerinin 5.95 olduğu ve böylece bu modelin veriye uyum sağlamadığı bulunmuştur. Modifikasyon endeksi incelendiğinde, otobiyografik bellek işlevlerinden geçmişle yüzleşme ve duygudurum düzenleme alt boyutlarının hatalarının ilişkili olabileceği görülmüştür. Söz konusu boyutlar aynı ölçekte yer aldığı için bu iki boyutun hataları ilişkilendirilmiş (iki değişken arasındaki korelasyon .20'dir) ve iki model arasındaki fark ki-kare fark testi ile değerlendirilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Test sonucunda, bu hata ilişkilendirmesinin modeli daha uyumlu hale getirdiği görülmüştür [χ^2 fark ($1, N=169$) = 14.74, $p < .05$]. Hata ilişkilendirmesi eklendikten sonra yeniden test edilen son modele ilişkin bilgiler Tablo 2'de görülmektedir. Tablo 2'de görüldüğü üzere, bir hata ilişkilendirmesinin yapıldığı son modelin, ilk modelden anlamlı olarak daha iyi uyuma sahip olduğu ve bazı model uyum indekslerinin daha iyi sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir [χ^2 ($4, N=169$) = 15.03, $\chi^2 /sd = 3.76$, GFI = .97, AGFI = .87, CFI = .88, RMSEA = .13].

Yol analizleri ile yapılan model sonuçlarına göre değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde, çocukluk örselenme yaşantılarının geçmişle yüzleşmeyi ($\beta = .20$, $p < .01$) pozitif; duygudurum düzenlemeyi ($\beta = -.32$, $p < .001$) negatif; olumsuz çocukluk otobiyografik anı ayrıntılarını ise ($\beta = .27$, $p < .001$) pozitif

yönünde ve anlamlı bir şekilde yordadığı gözlenmektedir. Diğer yandan, geçmişle yüzleşmenin olumsuz çocukluk otobiyografik anı ayrıntılarını ($\beta = .25$, $p < .001$); duygudurum düzenlemenin ise olumlu çocukluk otobiyografik anı ayrıntılarını ($\beta = .37$, $p < .001$) pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı gözlenmiştir.

Yol Analizi Aracı Model Sonuçları

Yol analizi modelindeki aracı ilişkileri sınamak amacıyla Shrout ve Bolger (2002) tarafından önerilen bootstrapping yöntemi, 2000 bootstrap örnekleme ve %95 yanlılığı düzeltilmiş güven aralığı (BC GA) kullanılarak uygulanmıştır. Aracılık etkisinin anlamlılığı güven aralığının hesaplanması ve bu aralık içerisinde sıfırın bulunup bulunmamasına göre belirlenmektedir (Shrout ve Bolger, 2002). Dolaylı etkileri test etmek amacıyla yapılan bootstrap yöntemi sonuçlarına göre, geçmişle yüzleşmenin çocukluk örselenme yaşantıları ve olumsuz çocukluk otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkiye anlamlı düzeyde aracılık ettiği gözlenmiştir ($B = .07$, $GA = [.02, .13]$, $p < .05$). Elde edilen bulgular aynı zamanda duygudurum düzenlemenin çocukluk örselenme yaşantıları ve olumlu çocukluk otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkiye anlamlı düzeyde aracılık ettiğini göstermiştir ($B = -.18$, $GA = [-.30, -.08]$, $p < .05$).

Şekil 1. Çocukluk örselenme yaşantıları, otobiyografik bellek işlevleri ve olumsuz/olumlu otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkilere yönelik yol analizi modeli testi sonuçları.*Kalın oklar aracı ilişkiyi göstermektedir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, kişinin çocukluk örselenme yaşantılarının otobiyografik anılarını nasıl hatırladığını etkileyeceği ve bu ilişkide kişinin kişisel geçmişini hangi nedenlerle hatırladığının (otobiyografik bellek işlevleri) aracı bir rolü olacağı beklenmiştir. Buradan hareketle iki ayrı yönerge ile katılımcıların olumsuz ve olumlu çocukluk anısı tetiklenerek çocukluk örselenme yaşantıları, otobiyografik bellek işlevleri ve otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkiler yol analizi ile incelenmiştir. Test edilen modelin sonuçlarına göre (bkz., Şekil 1), çocukluk örselenme yaşantıları otobiyografik bellek işlevlerinden geçmişle yüzleşme işlevini pozitif yönde, duygudurum düzenleme işlevini negatif yönde ve olumsuz çocukluk otobiyografik anı ayrıntılarını pozitif yönde anlamlı olarak yordamaktadır (Hipotez 1). Buna göre, çocukluk örselenme yaşantıları puanındaki artış geçmişle yüzleşme ve olumsuz çocukluk anı ayrıntıları puanlarındaki artışı yordarken; duygu düzenleme puanındaki düşüşü yordamaktadır. Modelin sonuçları, otobiyografik bellek işlevlerinden geçmişle yüzleşmenin olumsuz çocukluk anı ayrıntılarını; duygu durum düzenlemenin ise olumlu çocukluk anı ayrıntılarını pozitif yönde yordadığını ortaya koymuştur (Hipotez 2). Ek olarak elde edilen bulgulara göre, çocukluk örselenme yaşantıları, olumsuz çocukluk anı ayrıntılarını geçmişle yüzleşme aracılığıyla pozitif yönde; olumlu çocukluk anı ayrıntılarını duygudurum düzenleme aracılığıyla negatif yönde yordamıştır (Hipotez 3).

Otobiyografik anıları hatırlama sürecinin üç yaş civarında geliştiğini (Gülgöz ve Rubin 2001) göz önünde bulundurduğumuzda, hatırlama için kritik olan çocukluk dönemindeki örselenme deneyimlerinin otobiyografik bellek işlevlerini biçimlendireceği yönündeki varsayımımız doğrulanmıştır. Çalışmada çocukluk örselenme yaşantılarındaki artışın otobiyografik bellek işlevlerinden geçmişle yüzleşme işlevindeki artışı; duygudurum düzenleme işlevinde azalmayı yordadığı gözlenmiştir. Geçmişle yüzleşme işlevi, bireylerin geçmiş yaşantılarını sorgulamak ve yüzleşmek amacıyla geçmişlerini düşünmelerini içermektedir (Er ve Yaşın, 2016). Bu alt boyutta yer alan “Çocukluk yaşantımda bir şeylerin eksik olduğunu hissettiğimde, geçmiş yaşantılarıma dönüp anılarımı düşünürüm”, “Üzüldüğüm anlarda, bu üzüntülere neden olan geçmiş olayları düşünmek için, geçmiş yaşantılarıma dönüp anılarımı düşünürüm”, “Her bir hayal kırıklığımda, geçmişimde yaşadığım benzer hayal kırıklıklarını hatırladığım için, geçmiş

yaşantılarıma dönüp anılarımı düşünürüm” gibi maddeler göz önüne alındığında, örselenme yaşantılarının kişinin özellikle olumsuz ve üzücü yaşantılarını sorgulama ve anlamlandırma ihtiyacı ile geçmişini düşünme eğilimlerini artırdığı düşünülebilir. Diğer yandan duygu düzenleme işlevi, bireylerin duygularını düzenlemek, iyilik haline ulaşmak ya da onu dengede tutmak amacıyla geçmiş yaşantılarını düşünmelerini içermektedir (Er ve Yaşın, 2016). Çocukluk örselenme yaşantıları ve duygu düzenleme amacıyla geçmişini düşünme arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışma olmamasına karşın, araştırmalar erken gelişimsel dönemde özellikle temel bakımverenler tarafından maruz bırakılan travma deneyimlerinin duygu düzenleme becerisinin gelişimini engellediğini ortaya koymaktadır (Ehring ve Quack, 2010; Kim ve Cicchetti, 2010). Test edilen modelde çocukluk örselenme yaşantılarındaki artışın duygu düzenleme işlevindeki azalmayı yordamasıyla ilgili bulgu göz önüne alındığında, bireyin çocukluk döneminde yaşadığı örselenme yaşantılarındaki artış duygularını düzenlemek için geriye dönüp olumlu anılarından faydalanmasını kettiyor olabilir ya da duygu düzenlemek için kullanacağı olumlu anı kaynağının görece az olacağı beklenebilir.

Elde edilen modelin sonuçları, otobiyografik bellek işlevlerinden geçmişle yüzleşme işlevinin olumsuz çocukluk anı ayrıntıları üzerinde; duygu düzenleme işlevinin olumlu çocukluk anı ayrıntıları üzerinde pozitif yönde yordayıcı gücünü ortaya koymuştur. Buna göre, geçmiş yaşantılarını geçmişle yüzleşme amacıyla düşünme eğilimi, olumsuz çocukluk anılarının ayrıntılı ve canlı hatırlanmasını; duygu düzenleme amacıyla düşünme eğilimi ise olumlu çocukluk anılarının ayrıntılı ve canlı hatırlanmasını sağlamaktadır. Böylece söz konusu bulgu, farklı tür (olumlu ve olumsuz) otobiyografik anıların otobiyografik belleğin farklı işlevleriyle ilişkili olabileceği yönündeki fikirlerle (Bluck ve Alea, 2002) uyumlu görünmektedir.

Alanyazında belirli tür (olumlu ve olumsuz) anıların işlevlerine dönük atıflar yer almış olmakla (Pillemer, 2003; Er ve Uçar, 2004) birlikte anı türlerinin farklı işlevlere hizmet ettiği varsayımını sınamak üzere çok az sayıda araştırma yürütülmüştür. Daha önce değinildiği gibi, olumlu ve olumsuz otobiyografik anıları bellek işlevleri kapsamında değerlendiren sınırlı sayıdaki araştırmalardan biri Rasmussen ve Berntsen’in (2009) çalışmasıdır. Belirtilen çalışmada, olumsuz anılarla kıyaslandığında olumlu anıların benlik ve sosyal işlevlerle; olumsuz anıların ise yönlendirici işlevle ilişkili olduğu sonucuna

ulaşmışlardır. Rasmussen ve Berntsen (2009)'in araştırmasındaki bulgularla uyumlu olarak, bu çalışmada da geçmişle yüzleşme işlevinin olumsuz anı ayrıntılarıyla; duygudurum düzenleme işlevinin olumlu anı ayrıntılarıyla ilişkili olduğu gözlenmiştir. Mevcut çalışmada otobiyografik bellek işlevlerini değerlendirmek üzere kullanılan OBİÖ'nün geçmişle yüzleşme ve geçmişten ders alma alt boyutlarının yönlendirici işlevle; duygudurum düzenleme alt boyutunun benlik işleviyle ilişkili olduğu düşünülebilir (Er ve Yaşın, 2016). Nitekim alanyazında yönlendirici işlevin, geçmişle yüzleşme ve geçmişten ders almayı içeren 'problem çözme'yi; benlik işlevinin ise 'duygu düzenleme'yi kapsayan geniş kavramlar olduğu vurgulanmaktadır (Bluck ve ark., 2005; Pasupathi, 2003). Böylelikle çalışmada hatırlanması istenen olumlu ve olumsuz anı ayrıntılarının otobiyografik belleğin farklı işlevleri tarafından yordanacağına dair beklentilerimiz doğrulanmıştır. Ek olarak, alanyazında birçok görgül bulgu olumlu ve olumsuz anıların farklı evrimsel işlevleri olduğuna işaret etmektedir (Bohn ve Berntsen, 2007; Er ve Uçar, 2004). Örneğin, olumsuz olaylara ilişkin anıların gelecek hataları önlemek ve problem çözmek için olayların gerekli yönlerini kodlama ve geri getirme işlevlerini içermesi nedeniyle adaptif bir değeri vardır (Berntsen, 2002; Rasmussen ve Berntsen, 2009). Söz konusu varsayım, geçmişle yüzleşme işlevinin olumsuz anı ayrıntıları üzerindeki yordayıcı gücü olduğuna ilişkin bulguyu destekler niteliktedir. Daha önce değinildiği gibi, çalışmanın işaret ettiği diğer bir sonuç ise, duygu düzenleme işlevinin olumlu anı ayrıntıları üzerindeki yordayıcı gücüdür. Bu bulgu ise otobiyografik belleğin olumlu benlik imgesini korumak için önemli bir rolü olduğu yönündeki genel varsayımla (Bluck, 2003; Pasupathi, 2003) uyumlu görünmektedir. Özetle, olumlu anılar kişisel ve sosyal kaynakları oluşturmaya hizmet edebilirken, olumsuz anılar daha yol gösterici işlevlere hizmet etmektedir (Rasmussen ve Berntsen, 2009).

Çalışmada çocukluk örselenme yaşantıları ile olumsuz otobiyografik anı ayrıntıları arasındaki ilişkide geçmişle yüzleşme işlevinin aracı rolü olduğu elde edilen bulgular arasındadır. Bu bulgudan hareketle, çocukluk örselenme yaşantıları geçmişle yüzleşme işlevinin aracılığıyla olumsuz çocukluk anılarının daha ayrıntılı ve canlı hatırlanmasını yordamaktadır. Giriş bölümünde ele alındığı gibi, alanyazında çocukluk dönemindeki travmatik deneyimler ile otobiyografik anı özellikleri arasındaki ilişkiyi gösteren çalışmalar mevcuttur (Burnside ve ark., 2004; Crane ve ark., 2014; Griffith ve ark., 2016). Mevcut çalış-

ma, söz konusu iki değişken arasındaki ilişkiyi otobiyografik bellek işlevleri aracılığıyla açıklaması açısından diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Çocuklukta ihmal ve istismar edilen bireyler olumsuz yaşantılarını anlamlandırmak amacıyla geçmişle yüzleşme yolunu kullanarak olumsuz otobiyografik anılarını daha ayrıntılı ve canlı hatırlıyor olabilirler. Ayrıca aracı analiz bulgularına göre, çocukluk örselenme yaşantıları duygu düzenleme işlevi aracılığıyla olumlu çocukluk anılarının ayrıntılı hatırlanmasını negatif yönde yordamaktadır. Başka bir anlatımla, bireyin sahip olduğu çocukluk örselenme yaşantıları, geçmişini duygu düzenleme amacıyla düşünme eğilimini azaltarak olumlu çocukluk anılarını daha az ayrıntılı ve canlı hatırlamasına neden olmaktadır. Bu bulgularla uyumlu bir başka çalışmada, çocukluk örselenme yaşantıları olan ve olmayan iki grup karşılaştırılmış ve örselenme öyküsü olan grubun olmayan gruba göre olumsuz anılarını daha ayrıntılı hatırlarken, olumlu anılarını daha az ayrıntılı hatırladığı görülmüştür (Kaynar ve Er, 2015). Mevcut çalışmada ise, çocukluk örselenme yaşantılarının kişinin olumlu ve olumsuz anılarını nasıl hatırladığını farklı yönlerde yordarken, bu ilişkiyi otobiyografik bellek işlevleri ile açıklamak mümkün olabilmektedir.

Sonuç olarak, mevcut araştırmanın bulguları, bireyin çocukluk döneminde maruz kaldığı travmatik yaşantıların otobiyografik anılarını nasıl hatırladığıyla ilişkili olduğuna ve bu ilişkinin geçmişini hatırlama motivasyonları (otobiyografik bellek işlevleri) aracılığıyla gerçekleştiğine işaret etmektedir.

Sınırlılıklar ve Öneriler

Otobiyografik anıların bilişsel psikoloji alanyazınının yanı sıra klinik psikoloji alanyazınında da giderek artan ilgiyle çalışıldığı ve klinik yaklaşımların bilişsel süreçleri ele aldığı önemli bulgular sağladığı dikkati çekmektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalar depresyon, travma sonrası stres bozukluğu gibi klinik örneklemelerin otobiyografik anıları genel hatırlama eğilimi gibi otobiyografik bellek süreçlerinde farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır (Moore ve Zoellner, 2007; Williams ve ark., 2007). Çocukluk çağında yaşanan ihmal ve istismar yaşantılarının da bireylerin anıları geri getirme sürecini etkileyebileceği görülmektedir (Williams, 1996). Benzer bir bulguyu ortaya koyan mevcut çalışmanın sonuçları ile anıların ne kadar ayrıntılı hatırlandığı, önemi ve etkisi gibi bileşenleri ile anlaşılmasının terapötik anlamda yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Diğer yandan, klinik açıdan önemli bir değişken olan gelişimsel travmalar,

yetişkinlik döneminde çocukluk anılarının nasıl hatırlandığını etkilediği gibi geçmişin hangi motivasyonlarla değerlendirildiğini de etkilemektedir. Söz konusu bulgu ışığında, kişinin duygu düzenleme amacıyla geçmişini hatırlama eğiliminin desteklenmesi gibi yöntemler ile otobiyografik belleğin farklı işlevleri terapötik yaklaşımlara katkı sunabilir.

Bununla birlikte, araştırmanın bazı sınırlılıklarının olduğu düşünülmektedir. Araştırma örnekleminin büyüklüğünün yetersiz olması ve cinsiyet dağılımının dengesiz olmasının elde edilen sonuçların genellenirliğini olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Araştırmanın, çoğunluğunu kadınların oluşturduğu psikoloji öğrencileri ile yürütülmesi örneklemdaki cinsiyet dağılımının dengesiz olmasına neden olmuştur. Diğer yandan, test edilen modelin bazı uyum değerlerinin kabul edilebilir uyum değerlerini karşılayamaması, araştırma örneklem büyüklüğünün yetersiz olmasıyla ilişkili olabilir. Elde edilen son modelin RMSEA değeri kabul edilebilir uyum değerinin üstünde kalmaktadır. RMSEA değeri örneklem sayısına oldukça duyarlı olmakla birlikte, küçük örneklemlilerde RMSEA'nın gerçekte kabul edilmesi gereken bir modeli reddettiği ortaya konmuştur

(Hu ve Bentler, 1999). Bu nedenle, örneklem sayısının yetersizliği araştırmanın önemli bir sınırlılığı olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda, otobiyografik bellek konusunun doğası gereği otobiyografik anılar kendini bildirim ölçekleri ile çalışılmakla birlikte otobiyografik anıların birebir aktarılması gibi nitel yöntemler de kullanılabilir. Bununla birlikte, mevcut çalışmanın yönteminde, anı içeriğinin verilen yönerge ile uyumlu olup olmadığı uygulamacı tarafından kontrol edilmeye çalışılmasına karşın, katılımcılardan otobiyografik anılarını aktarmaları istenmemiş; olayın etkisi, şiddeti gibi anı içeriğine ilişkin bilgiler alınmamıştır. Dolayısıyla daha sonraki çalışmalarda otobiyografik bellek işlevlerinin otobiyografik anıya ilişkin içeriğin daha detaylı alınarak daha kapsamlı değerlendirilmesi önerilmektedir. Bununla birlikte, araştırmanın deseni kapsamında ele alınan otobiyografik anıların istemli anılar (belirli bir yönerge ile geri getirilen anılar) olduğu göz önünde bulundurulduğunda, otobiyografik belleğin günlük yaşamdaki işlevlerini test etmek üzere sonraki araştırmaların günlük çalışmalarında istemsiz anı işlevlerine odaklanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aslan, S. H. ve Alparslan, Z. N. (1999). Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği'nin bir üniversite örnekleminde geçerlik, güvenilirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 10(4), 275-285.
- Bernstein, D. P., Fink, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., Wenzel, K., ... ve Ruggiero, J. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *The American Journal of Psychiatry*, 151(8), 1132-1136.
- Berntsen, D. (2002). Tunnel memories for autobiographical events: Central details are remembered more frequently from shocking than from happy experiences. *Memory & Cognition*, 30(7), 1010-1020.
- Bluck, S. (2003). Autobiographical memory: Exploring its functions in everyday life. *Memory*, 11(2), 113-123.
- Bluck, S. (2009). Baddeley revisited: The functional approach to autobiographical memory. *Applied Cognitive Psychology*, 23(8), 1050-1058.
- Bluck, S. ve Alea, N. (2002). Exploring the functions of autobiographical memory: Why do I remember the autumn? J. D. Webster ve B. K. Haight (Eds.), *Critical advances in reminiscence work: From theory to application* içinde (61-75). New York, NY, US: Springer Publishing Co.
- Bluck, S. ve Alea, N. (2008). Remembering being me: The self-continuity function of autobiographical memory in younger and older adults. *Self continuity: Individual and Collective Perspectives*, 55-70.
- Bluck, S. ve Alea, N. (2009). Thinking and talking about the past: Why remember? *Applied Cognitive Psychology*, 23(8), 1089-1104.
- Bluck, S., Alea, N., Habermas, T. ve Rubin, D. C. (2005). A tale of three functions: The self-reported uses of autobiographical memory. *Social Cognition*, 23(1), 91-117.
- Bluck, S. ve Habermas, T. (2001). Extending the study of autobiographical memory: Thinking back about life across the life span. *Review of General Psychology*, 5(2), 135-147.
- Bohn, A. ve Berntsen, D. (2007). Pleasantness bias in flashbulb memories: Positive and negative flashbulb memories of the fall of the Berlin Wall among East and West Germans. *Memory & Cognition*, 35(3), 565-577.
- Boyraz, F. U. ve Er, N. (2007). Alzheimer ve depresyon tanılı gruplar ile normal örnekleme, kişisel ve toplumsal olaylara ilişkin otobiyografik bellek özellikleri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22(60), 45-69.
- Burnside, E., Startup, M., Byatt, M., Rollinson, L. ve Hill, J. (2004). The role of overgeneral autobiographical memory in the development of adult depression following childhood trauma. *British Journal of Clinical Psychology*, 43(4), 365-376.

- Byrne, B. M. (2016). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming*. Routledge.
- Conway, M. A. (1996). Autobiographical knowledge and autobiographical memories. D. C. Rubin (Ed.), *Remembering our past: Studies in autobiographical memory* içinde (67-93). New York, NY, US: Cambridge University Press.
- Conway, M. A. (2005). Memory and the self. *Journal of Memory and Language*, 53(4), 594-628.
- Conway, M. A. ve Pleydell-Pearce, C. W. (2000). The construction of autobiographical memories in the self-memory system. *Psychological Review*, 107(2), 261-288.
- Conway, M. A., Singer, J. A. ve Tagini, A. (2004). The self and autobiographical memory: Correspondence and coherence. *Social Cognition*, 22(5), 491-529.
- Crane, C., Heron, J., Gunnell, D., Lewis, G., Evans, J. ve Williams, J. M. G. (2014). Childhood traumatic events and adolescent overgeneral autobiographical memory: Findings in a UK cohort. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 45, 330-338.
- Ehring, T. ve Quack, D. (2010). Emotion regulation difficulties in trauma survivors: The role of trauma type and PTSD symptom severity. *Behavior Therapy*, 41(4), 587-598.
- Er, N., Hoşrik, E., Ergün, H. ve Şerif, M. (2008). The effects of mood state manipulations on autobiographical memory. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(62), 1-16.
- Er, N. ve Uçar, F. (2004). Yoğun duygu yaşam olaylarında kişisel anı aktarımları ve referans noktaları aracılığıyla otobiyografik bellek örüntülerinin incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19(53): 1-18.
- Er, N. ve Yaşın, F. (2016). Otobiyografik Bellek İşlevleri Ölçeği'nin (OBİÖ) geliştirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(37), 60-72.
- Fivush, R. (1998). Gendered narratives: Elaboration, structure and emotion in parent-child reminiscing across the preschool years. C. P. Thompson, D. J. Herrmann, D. Bruce, J. D. Read, D. G. Payne ve M. P. Togli (Eds.), *Autobiographical memory: Theoretical and applied perspectives* içinde (79-104). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Fivush, R., Haden, C. A. ve Reese, E. (2006). Elaborating on elaborations: Role of maternal reminiscing style in cognitive and socioemotional development. *Child Development*, 77(6), 1568-1588.
- Griffith, J. W., Claes, S., Hompes, T., Vrieze, E., Vermote, S., Debeer, E., ... ve Hermans, D. (2016). Effects of childhood abuse on overgeneral autobiographical memory in current major depressive disorder. *Cognitive Therapy and Research*, 40(6), 774-782.
- Gülgöz, S. ve Rubin, D. C. (2001). Kişisel anıların hatırlanması: Bir betimleme çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 16(48), 37-51.
- Hu, L. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Kaynar, G. ve Er, N. (2015). Otobiyografik bellekte aşırı genelleme: Çocukluk örselenme yaşantılarının otobiyografik bellek açısından incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(76), 1-14.
- Kim, J. ve Cicchetti, D. (2010). Longitudinal pathways linking child maltreatment, emotion regulation, peer relations, and psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51(6), 706-716.
- Moore, S. A. ve Zoellner, L. A. (2007). Overgeneral autobiographical memory and traumatic events: An evaluative review. *Psychological Bulletin*, 133(3), 419-437.
- Nelson, K. ve Fivush, R. (2004). The emergence of autobiographical memory: A social cultural developmental theory. *Psychological Review*, 111(2), 486-511.
- Pasupathi, M. (2003). Emotion regulation during social remembering: Differences between emotions elicited during an event and emotions elicited when talking about it. *Memory*, 11(2), 151-163.
- Pillemer, D. (2003). Directive functions of autobiographical memory: The guiding power of the specific episode. *Memory*, 11(2), 193-202.
- Rasmussen, A. S. ve Berntsen, D. (2009). Emotional valence and the functions. *Memory & Cognition*, 37(4), 477-492.
- Rasmussen, A. S. ve Habermas, T. (2011). Factor structure of overall autobiographical memory usage: The directive, self and social functions revisited. *Memory*, 19(6), 597-605.
- Robinson, J. A. (1986). Autobiographical memory: A historical prologue. D. C. Rubin (Ed.), *Autobiographical memory* içinde (19-24). Cambridge: Cambridge University Press.
- Rubin, D. C. (2005). A basic-systems approach to autobiographical memory. *Current Directions in Psychological Science*, 14(2), 79-83.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Shrout, P. E. ve Bolger, N. (2002). Mediation in experimental and nonexperimental studies: New procedures and recommendations. *Psychological Methods*, 7(4), 422-445.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4. Baskı). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Wang, Q., Koh, J. B. K., Song, Q. ve Hou, Y. (2015). Knowledge of memory functions in European and Asian American adults and children: The relation to autobiographical memory. *Memory*, 23(1), 25-38.
- Waters, T. E. (2014). Relations between the functions of

- autobiographical memory and psychological well-being. *Memory*, 22(3), 265-275.
- Waters, T. E., Bauer, P. J. ve Fivush, R. (2014). Autobiographical memory functions served by multiple event types. *Applied Cognitive Psychology*, 28(2), 185-195.
- Webster, J. D. (2003). The reminiscence circumplex and autobiographical memory functions. *Memory*, 11(2), 203-215.
- Williams, J. M. G. (1996). Depression and the specificity of autobiographical memory. D. C. Rubin, (Ed.), *Remembering our past: Studies in autobiographical memory* içinde (244-267). Cambridge University Press.
- Williams, J. M. G., Barnhofer, T., Crane, C., Herman, D., Raes, F., Watkins, E. ve Dalgleish, T. (2007). Autobiographical memory specificity and emotional disorder. *Psychological Bulletin*, 133(1), 122-148.
- Williams, J. M. ve Broadbent, K. (1986). Autobiographical memory in suicide attempters. *Journal of Abnormal Psychology*, 95(2), 144.
- Wilson, A. ve Ross, M. (2003). The identity function of autobiographical memory: Time is on our side. *Memory*, 11(2),137-149.